

Ungersk arkitekturfestival öppnar gränser

Den isolationistiska politik som präglar dagens Ungern har fått många unga arkitekter att fly landet. Men en motrörelse finns: Långt ute på landsbygden bland böljande majsält frodas en oberoende, experimentell arkitekturfestival – Hello Wood.

31 okt 2016

Under en vecka i juli byggde lägerdeltagarna temporära trästrukturer i en imaginär by.

– Allihop, ut i majsältet!

Ropet kommer som en militär order och hundratalet arkitekter och studenter är inte sena att lyda. João Prates Ruivo, portugisisk arkitekt, manar på folksamlingen att ta plats i det rutsystem som bildas av de över två meter höga majsplantorna.

– Sätt fart, en ruta per person!

Fånleende och lätt undrande står alla där tills João förklarar att scenen illustrerar ett framtida badhus där utrymmet för varje persons hygienbehov inte är större än en duschkabin. Indelningen av rum sker – likt i majsältet – av något ”grönt och växande”.

– Och nu är ni välkomna till vår installation! hojtar portugisen och så rör sig hela folkhoppen in på det öppna fält där en fullskalemmodell av badhuset realiserats tillsammans med fjorton andra projekt under de senaste åtta dagarna.

Platsen är södra Ungern, en halvtimmes bilfärd norr om den vidsträckt Balatonsjön. Luften är tjock av rök. Strax intill står ett mänskligt löpande band som producerar väder- och syratåligt byggnadsvirke genom att bränna brädornas yta. En gammal japansk teknik som de Delft-baserade workshopledarna googlade fram när de kom hit. Sedan de fått in snitsen har de försett resten av lägret med byggnadsmaterial.

João Prates Ruivo, arkitekt från Portugal, inleder anförandet om den workshop han lett ute i majsältet. Från luften dokumenterar en drönare alltihop för kommande marknadsföring av festivalen.

Tanken är att en by ska byggas upp här. Inte en verklig med fast befolkning utan en dynamisk, med obeständig arkitektur, som förändras med varje års inflöde av nya människor. En kosmopolitisk by som just nu skapas av några av de bästa hjärnorna inom design, om man ska tro människorna bakom arkitekturfestivalen Hello Wood.

Mest av allt verkar folk ha kul på ”the Woodstock of architecture”.

– Arrangörerna är fantastiska. De får snurr på femton workshops, ser till att alla är glada och nöjda, och varje kväll fixar de en fest! säger franske arkitekten Martial Marquet som är här för andra gången.

Kvällen innan har han varit speakerröst på en improviserad modevisning i plast och gaffatejp – ”bonjour plastique” – ett skruvat franskt syskon till Hello Wood som uppstår i kvällens rus och upphör lika snabbt; men inte förrän en spenslig holländsk installationskonstnär mannekängat i slippriig pvc-duk.

Samtidigt brinner världen. Regeringen i Ungern har byggt murar för att hålla flyktingströmmar ute, förändrat grundlagen så att de knappt kan undgå att bli omvalda och instiftat ett medieråd som ingjuttit själv censur i landets journalister.

De unga deltagarna på Hello Wood ska vara med och bygga framtiden. Årets tema är ”att stå ner sina bopålar”. Zürich-baserade Urban Think-Tank har vänt på stelen och skapat lätta trämoduler som kan bäras mellan två personer för att enkelt fällas upp och bli en någorlunda skyddad sovplats.

– På grund av den globala migrationen befinner sig våra stadsmiljöer och boplatser i en övergång, i en upplösning, kommenterar festivalens curator Johanna Muszbek. Hon är en av de många unga akademiker som lämnat landet de senaste åren, i henne fall för arkitektarbete i USA och England.

Hello Wood engagerar runt 150 personer varje sommar. Middagarna serveras vid baslägret och tillagas bland annat av boende i grannbyarna.

Trots den kulturella åtsnörpning som Ungern genomgår går det att hitta sätt att nå ut till den breda massan med progressiva evenemang, menar Dávid Ráday, mediedesigner och medgrundare till Hello Wood.

– Vi är populära för att vi gör spektakulära saker. Ser du något på en festival kan du ta in det; till skillnad från permanenta byggnader jobbar vi i en skala som alla människor förstår.

Till julfirandet i Budapest häromåret byggde deras studio en elva meter hög julgran av sparkstöttingar. Flera objekt som skapats på sommarlägren har transporterats runt på festivaler, ett slags resande arkitektoniskt tivoli där nya relationer mellan objekt uppstår på varje ny plats.

– Samtidigt är vi noga med att inte framstå som clownen i den internationella arkitektkårens ögon. Så vi fokuserar mycket på det professionella, på innehållet. Vore detta bara en festival där folk blir fulla skulle vi inte få hit de stora namnen, säger Dávid Ráday.

Just balansen mellan det professionella och partajet, mellan intellektuellt och spexigt, verkar vara kärnan i Hello Woods framgång. Där uppstår spänningen som lockar arkitekter och studenter från hela världen. Att Ungern fortfarande är ett okänt, exotiskt och billigt land för många hjälper så klart till. För Dávid Ráday finns också ett underdogperspektiv:

– Det är väl en del av att vara ungrare, att i hela sitt liv inte ha ett skit och ändå försöka skapa något, säger han med en antydning till skälvrning i rösten. Det kan vara en förklaring till att vi gjort något annorlunda, mitt emellan festival, sommaruniversitet och byggnadsläger.

Den sista dagen avslutas med ett panelsamtal där flera deltagare är besvikna över att installationerna inte skapat ett sammanhang; trots att Hello Wood är ett veckolångt kramkalas och vänligt delande av verktyg hänger objekten inte ihop eftersom arkitekter är så tränade att skapa snygga solitärer för arkitekturafoton. Ett embryo till samhällsbygge fanns ändå där projekten producerade något för varann, som installationen som förkolnade trä. Men hur ska omvärlden, de små byarna runtomkring som plågas av fattigdom och arbetslöshet, involveras?

Frågan lämnas obesvarad. Panelsamtalet övergår i ölburksutdelning och middagsservering. Snart ekar musik från ett romskt band som dykt upp på området. Det går knappt att se handen framför sig, bara installationerna som här och var lysas upp av industrilampor och belysningen på kyrktornet nere i grannbyn. Landskapet är vidunderligt, nästan skrämmande stort i den stjärnklara natten för den som inte hör hemma i någon av de grupper som bildats under veckan. Någon form av tillfälligt samhälle är det, som nu har sin avskedsfest.

Årets byggnadsläger inleddes med en stadsplaneövning där varje projekt fick önska två grannar bland de tretton övriga. Ur samtalen utkristalliserades en byform där ett naturligt centrum blev den runda ”föreläsningssalen” som var på plats sedan föregående år.

Dagen därpå är det dags för farväl. En utmattad Péter Poszár sitter på trappsteget till ett av uthusen på gården i Csorompusza som är sommarlägrets bas, där grupp efter grupp av arkitekter kommer fram för att tacka honom för dagarna i det soldränkta landskapet. Den ungerska anspråkslösheten går att spåra även i ett farväl: Inga stora åthävor, inget sista-minuten-nätverkande eller visittkortsutdelning. ”Hoppas ni hade det bra, vi ses igen.” Men varma ögon och hjärtliga omfamningar.

Péter Poszár har varit med och byggt upp Hello Wood till ett varumärke, på en bas av idealism, hårt arbete och smart marknadsföring. Det går idealer som en lätt match i Ungern idag, men teamet har ännu inte stött på något motstånd från de styrande i landet. Tvärtom har de lärt sig att navigera i det politiska landskapet.

– Det vi kommunicerar till politikerna är att vi gör är ett unikt program som kan motverka den pågående landsflykten av unga och välutbildade. Det kommer människor från 30 länder hit till Ungern på grund av oss. Låt oss vara stolta över det och ge oss en möjlighet att överleva.

Han petar förstrött på några skråmor han fått på armarna under dagarna ute i det fästingfyllda, sträva gräset. Politiken har varit närvarande under hela hans arkitektkarriär.

– Mitt första jobb som arkitekt var ett stort torg i Budapest som skulle stå klart till valet 2001. Då lärde jag mig mycket om att jobba i en politisk omgivning. Det är väldigt viktigt att sätta arbets kvalitén i första rummet. Om det är möjligt, och man kan jobba på sitt sätt, då tycker jag man ska ta jobben. Och det saknas utbildade personer idag, så vill man jobba så går det.

Till de hävling som den ungerska paviljongen på Venedigbiennalen ställde Hello Wood-studion upp med en förslag som väckte frågor kring migration och skulle bli en symbol kring internationellt samarbete. Mot slutet av biennalen föreslog de en workshop där besökarna kunde delta. Péter Poszár vet inte om de inte blev utvalda av politiska skäl eller för att förslaget var för dyrt och komplicerat, han väljer att inte lägga vikt vid det.

Hans två söner hänger kring hans ben, uttråkade i värmen. Nu kvarstår det mest otacksamma arbetet, att packa ihop materialet och stänga Hello Wood för den här sommaren. Arrangemanget har växt för varje år och Péter Poszár är särskilt nöjd med kvalitén på årets bidrag, med skärpan i frågeställningarna.

– Jag frågar mig om det hur länge vi kan rättfärdiga för oss själva att stanna i Ungern. Men jag säger till mig själv att det här är mitt land, jag har min familj här, jag vill inte flytta. Är något fel måste vi ändra det och det går inte om alla flyr fältet. Jag vet inte om jag stannar för alltid men jag tror inte det enda alternativet är att flytta.

FAKTA: Hello Wood

Det första Hello Wood-evenemanget ägde rum 2010. Sedan 2013 drivs en designstudio under samma namn som åtar sig arkitektuppdrag i hela Ungern, främst kopplade till evenemang.

Sedan 2011 anordnas arkitekturfestivalen Hello Wood varje sommar i Csorompusza i sydvästra Ungern. Ansökan att leda workshops är öppen för verksamma arkitekter och konstnärer. Årets tema var ”Settling” och omfattade 15 workshops med arkitekter från 14 länder och omkring hundra arkitektur- och designstudenter.

Organisationen håller även ett byggläger för ungdomar vid Balatonsjön och organiserar ett publikt bygg- och hobbyrum under namnet Technika i Budapest.

Under evenemangen består organisationen av omkring 20 personer plus lokal arbetskraft som hjälper till med markarbeten och bespining. Allt drivs i företagsform med sponsorer och samarbeten med olika universitet, festivaler och onlinemagasin.